

18780

**การปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อการรับรอง
ทางป่าไม้ของประเทศไทย: กรณีศึกษา สวนป่ามัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น**
**Compliance with the Standard of Sustainable Forest Management Systems
for Thailand's Forest Certification:
A Case of Manjakeeree Forest Plantation,
Changwat Khon Kaen.**

ทินกร พริชโยธา

**สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
พ.ศ.2549**

หัวข้อสารนิพนธ์

การปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อการรับรอง
ทางป่าไม้ของประเทศไทย กรณีศึกษา สวนป่านมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

โดย

พินกร พริยโยธา

คณะพัฒนาลังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ อนุมัติให้สารนิพนธ์
(3 หน่วยกิต) ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการสิ่งแวดล้อม)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.....

(ดร. จินตนา อมรสงวนสิน)

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์.....

(ดร.สากรล จริยวิทยานนท์)

คณบดีคณะพัฒนาลังคมและสิ่งแวดล้อม

วันที่ 4 ธ.ค. 2549.....

บทคัดย่อ

หัวข้อสารนิพนธ์ : การปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อการรับรองทางป่าไม้ของประเทศไทย กรณีศึกษา สวนป่ามัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
ชื่อนักศึกษา : นายทินกร พิริยโยธา
ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา : 2549

การศึกษาเรื่อง การปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อการรับรองทางป่าไม้ของประเทศไทย กรณีศึกษา สวนป่ามัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับเรื่อง “ระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน” เพื่อให้ได้การรับรองทางป่าไม้ตามมาตรฐานสากล และของประเทศไทย โดยใช้กรณีศึกษา สวนป่ามัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เป็นสถานที่ศึกษาความเป็นไปได้ และวิธีปฏิบัติตามมาตรฐาน รวมถึงศึกษาปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานตามข้อกำหนดของสวนป่า เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติตามมาตรฐาน และพัฒนาการรับรองทางป่าไม้ระดับพื้นที่จัดการป่าไม้ของประเทศไทยต่อไป

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผสมกับการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิหลายวิธี ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ การใช้แบบสำรวจ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกต จากกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดทำมาตรฐาน และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การประเมินความสอดคล้องและความเป็นไปได้ของการปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ของกรณีศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการบริหารจัดการ โดยจะทำการการวิเคราะห์ความสอดคล้องด้วยการให้คะแนน และกำหนดเกณฑ์ตามน้ำหนักคะแนนในแต่ละด้าน

ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กรณีศึกษา สวนป่ามัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ มีความสอดคล้อง

และมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ได้ โดยคะแนนที่ได้จากการประเมินทั้ง 6 ด้าน เท่ากับ 75.85 คะแนน (75.85 %) ซึ่งอยู่ในช่วงเกณฑ์ B (60-80%) แต่ทั้งนี้การปฏิบัติเพื่อให้ได้การรับรองทางป่าไม้ต่อไป ต้องได้รับการปรับปรุงการดำเนินงานในบางประเด็นที่พบข้อบกพร่อง ได้แก่

1) สวนป่าจำเป็นต้องกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน ในการดำเนินงานด้านการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ด้วยการประกาศ หรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

2) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย สวนป่าจำเป็นต้องชี้แจงเรื่องค่าแรงที่เป็นธรรมระหว่างสวนป่ากับแรงงานสวนป่า นอกจากนั้น จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดการลักลอบตัดไม้ ลำสัดว์ป่า และการนำพืชออกจากแหล่งธรรมชาติในป่าโดยผิดกฎหมาย และควบคุมการใช้ยากำจัดศัตรูพืชและการใช้สารเคมีอื่นๆ ที่เป็นพิษตกค้างยาวนานให้เข้มงวดขึ้นด้วย

3) ด้านงบประมาณ สวนป่าจำเป็นต้องให้การสนับสนุนในการเพิ่มทักษะแก่บุคลากร และเพิ่มสวัสดิการในด้านความปลอดภัยให้กับแรงงานของสวนป่าให้มากขึ้น การชดเชยจำเป็นต้องระบุไว้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นสวนป่าจำเป็นต้องจัดทำรายงานการแก้ไขข้อขัดแย้งกับชุมชนของสวนป่าที่ผ่านมาไว้อย่างชัดเจน

4) สวนป่าจำเป็นต้องตั้งทีมงานตรวจสอบภายในให้เป็นระบบตามมาตรฐานสากล และต้องตรวจติดตามอย่างต่อเนื่อง

5) สำหรับการทำป่าไม้ จำเป็นต้องป้องกันการเกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม ตามหลักการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยต้องช่วยรักษาคุณภาพของดินและน้ำ อุทกวิทยา และนิเวศวิทยา ระหว่างการดำเนินงานโดยนำหลักการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาใช้อย่างจริงจัง

คำหลัก: การจัดการป่าไม้ ระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน การรับรองทางป่าไม้

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง การปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อการรับรองทางป่าไม้ของประเทศไทย : กรณีศึกษา สวนป้ามัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น นี้สำเร็จได้ด้วยการให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจสอบแก้ไขจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จินตนา อมรสงวนสิน ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง และต้องขอขอบคุณสำหรับผู้มีส่วนช่วยเหลือต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณหัวหน้าสวนป้ามัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น คุณขวัญชัย สันติแสงทอง และน้องพนิดา ไชยโอชะ รวมทั้งเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ช่วยอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนวัตร สุโรธนัง หัวหน้ากลุ่มงานความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมป่าไม้ พี่อรุณี ภูสุตแสงวง สำนักวิจัยการจัดการป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ พี่มนย์ชัย น้อยฤทธิ์ ผู้จัดการฝ่ายสำนักงานจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ คุณภาณุ ชมภูพงค์ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คุณสมชาย ธรรมรักษ์เจริญ ผู้จัดการบริษัท สยามดีเวลลอปเม้นต์ ที่สละเวลาให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลเพิ่มเติม

ขอขอบคุณน้องๆ สายงานพัฒนาพลังงานจากไม้ และน้องสุจิตรา บุญมี ที่ช่วยเหลือในการพิมพ์และรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณพี่วินัย ปัญญาธัญญะ และพี่ๆสายงานพัฒนาพลังงานจากไม้ ที่สนับสนุนและคอยสอบถามความก้าวหน้าในการศึกษา

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ของหลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อมทุกท่าน ที่ได้ให้วิชาความรู้ และประสบการณ์ในการศึกษาตลอดหลักสูตรอย่างดียิ่ง

สุดท้ายหากสารนิพนธ์นี้เป็นประโยชน์บ้าง ขอยกผลดีให้กับคุณพ่อพินิตผู้ล่วงลับ ที่เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาเล่าเรียน และขอขอบคุณ คุณแม่ พี่น้อง ภรรยาและบุตรสาวที่น่ารัก ที่คอยเป็นกำลังใจอยู่ใกล้ๆ รวมทั้งเพื่อนๆทุกท่านที่มีได้เอ่ยนามถึง

ทินกร พิริยโยธา

พฤษภาคม 2549

สารบัญ 18780

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(7)
สารบัญภาพ	(8)
 บทที่ 1 บทนำ	 1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	5
 บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	 6
2.1 การพัฒนาที่ยั่งยืนกับนโยบายการป่าไม้โลก	6
2.1.1 ความเป็นมาของการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการจัดการป่าไม้	6
2.1.2 การจัดตั้ง UNITED NATION FORUM ON FOREST (UNFF)	8
2.1.3 การกำหนดนโยบายป่าไม้โลก	11
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน	20
2.2.1 ความหมายของป่าไม้	20
2.2.2 การจัดการป่าไม้	21
2.2.3 การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน	23
2.3 การดำเนินงานด้านการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน	
ขององค์การป่าไม้ระหว่างประเทศ	25
2.3.1 องค์การไม้จากป่าเขตร้อนระหว่างประเทศ	
(International Tropical Timber Organization - ITTO)	25
2.3.2 องค์การมาตรฐานสากล	
(International Organization for Standardization - ISO)	26

2.3.3	สภาการพิทักษ์ป่า (Forest Stewardship Council - FSC)	31
2.4	การดำเนินงานด้านการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน	
	เพื่อการรับรองทางป่าไม้ในประเทศไทย	44
2.4.1	กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	44
2.4.2	ระบบมาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน	
	ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.)	46
2.4.3	มาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน	
	ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	47
2.5	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
บทที่ 3	วิธีการศึกษา	54
3.1	วิธีการศึกษา	54
3.1.1	การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ	54
3.1.2	การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ	54
3.1.3	กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	57
3.1.4	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	57
3.1.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	58
บทที่ 4	พื้นที่ศึกษา	61
4.1	ข้อมูลทั่วไปของงานสวนป่ามัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น	61
4.2	ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา	63
4.3	แผนและแนวทางในการพัฒนาสวนป่าในอนาคต	66
บทที่ 5	ผลการศึกษา	68
5.1	สรุปรายละเอียดกระบวนการ และวิธีปฏิบัติตามมาตรฐาน	
	การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	68
5.2	ผลการสำรวจการปฏิบัติตามมาตรฐาน ของสวนป่ามัญจาคีรี	
	จังหวัดขอนแก่น	89
5.3	ผลการวิเคราะห์และวิจารณ์ผลการปฏิบัติตามระบบมาตรฐาน	93
5.4	ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและเสนอแนะอื่น	97

บทที่ 6 สรุป และข้อเสนอแนะ	99
6.1 สรุปผลการศึกษา	99
6.2 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา	103
6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต	105
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.	109
ภาคผนวก ข.	121
ภาคผนวก ค.	135
ภาคผนวก ง.	140
ประวัติผู้ศึกษา	143

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 เกณฑ์และเครื่องชี้บ่ง สำหรับการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนใน ระดับชาติ(ประเทศไทย)	45
5.1 แสดงผลการสำรวจความสอดคล้องการบริหารจัดการสวนป่า ตามมาตรฐาน	89
5.2 สรุปผลคะแนนการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ของ การดำเนินงาน	94

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	5
2.1 สรุปเหตุการณ์ความเป็นมาการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการจัดการป่าไม้โลก	19
2.2 สรุปลำดับเหตุการณ์การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อการรับรอง ทางป่าไม้ระหว่างประเทศ และของประเทศไทย	53
3.1 แสดงขั้นตอนวิธีการศึกษา	55
4.1 แผนที่แสดงพื้นที่สวนป่านมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น	62
4.2 การใช้ประโยชน์ของชุมชนในสวนป่านมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น	67